

ГОЛОВІНА Н. І.,

м. Полтава,

КОНОНЕНКО Т. М.,

м. Полтава

СВОЄРІДНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ: ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Культура сьогодні не може існувати поза національною формою самовиразу. Національне народжується з конкретно-історичних особливостей життя народу, причому творення кожної нації є унікальним процесом. Національний досвід неповторний. Тому в кожній національній культурі є власні плоди: духовні надбання, відкриття, свої драми й трагедії, своє бачення світу, своєрідність образного мислення, різні емоційні алгоритми, зміни кольорів, відтінків.

Ця унікальність обумовлює своєрідність національної культури, яка на рівні свідомості концентрується в національній ідеї. Тому актуальною є проблема її формування.

Проблема формування національної ідеї, її становлення і реалізація має чітко виражений особистий аспект. Будь-яка ідея, а зокрема національна, є формою практично-духовного освоєння світу людиною. Тому вона є не тільки вищим ступенем розвитку свідомості на пізнавальному рівні, але й містить у собі прагнення до практичного втілення.

Усі форми практично-духовного освоєння світу знаходяться у складному діалектичному взаємозв'язку. У цьому процесі ідея оточена «пластом» нормативно-ціннісних знань, емоційно-вольових, почуттєвих утворень, переконань і системою стереотипів буденної свідомості. Орієнтація і закріплення спрямованості знань в ідеї залежить від ступеня їх проникнення в емоційну сферу та здібності останньої надати їм значення суб'єктивної цінності, тому що емоції та почуття найбільш пов'язані з усвідомленням і переживанням реальності людиною, з її ідеалом як метою соціальної дії.

Ідеал як компонент духовного світу людини має велике значення для розуміння процесу формування особистого ставлення до національних цінностей. Та ідея, яка набуває для суб'єкта значення норми, зразка, вищої життєвої мети, стає ідеалом. У науковій літературі ідеал визначається як ідеальний (тобто втілений в ідеях) образ, зразок, норма, що обумовлюють спосіб і характер мислення і діяльності людини. Ідеал відродження національного, розвитку нації, що базується на найважливіших суттєвих потребах, передбачає досягнення мети, об'єднує розум і почуття людини та є для неї одночасно зразком, образом краси.

Процес об'єктивації національної ідеї передбачає, на наш погляд, підвищення її до рівня ідеалу. Тому з необхідністю вклучає почуттєвий естетичний аспект.

Осмислення національної ідеї та її закріплення в ідеал здійснюється за допомогою естетичних почуттів, оскільки вони універсальні, інтегрують у собі всі інші почуття. У них концентрується багатоманітний почуттєвий досвід людини, безкорисливе та незацікавлене ставлення до світу, переживання усвідомлених цінностей як загально-людської, так і національної культури. В естетичному почутті фіксуються всі смислові цінності людського буття, що викликає почуття повноти життя, його доцільності та досконалості. При цьому воно підіймається до рівня свободи як прагнення здійснення мрії, надії та ідеалів, в яких виражене намагання удосконалення усіх форм людських відносин.

Естетичні почуття значно впливають на формування ціннісних орієнтацій, переконань та світогляду людини, адже у них виражається ставлення особи до цінностей як ідеалів, навіть як до святинь. Саме естетичні почуття — радість, милування, захват — вносять гармонію в неусвідомленні потяги, бажання людини, забезпечують благоговіння перед національними цінностями як перед святинями.

Таким чином, естетичне переживання національної ідеї виконує пізнавальну функцію (дозволяє співпереживати істину) та аксіологічну (індивід виявляє в ній «особливий смисл»). Емоційна близькість національної ідеї суб'єкту закономірно приводить до більш високого ступеня розуміння та оцінки. Саме за допомогою почуттів суцільно особистими і конкретними стають для людини абстрактні ідеї відродження національної свідомості і культури, державності і мови тощо. Через естетичне переживання загальне стає особистим, колективне — індивідуальним. Під впливом естетичних переживань функції свідомості актуалізуються, а естетичне переживання не зникає, та переходить у нову якість — стає елементом ідеї.